

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Keski-Pohjanmaan liiton koottu lausunto on esitetty lausuntoasiakirjan viimeisessä osassa, kohdassa muut havainnot.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työväilyksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyynnöstä, joka koskee luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Keski-Pohjanmaan liitto kannattaa esitettyä uudistusta, jonka mukaan julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Esitys mahdollistaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja pyrkii varmistamaan asiakkaiden tarpeet huomioon ottavien palvelukokonaisuuksien muodostamisen.

Oikein toteutettuna työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntiin on uudistus, joka voi parantaa palveluiden vaikuttavuutta. Lain tavoitteena tulee olla turvata, kuntien mahdollisuudet edistää aidosti sekä työllisyyttä että kuntien elinvoimaa, mahdollistaen joustavat ja asiakaslähtöiset palvelut. Keski-Pohjanmaan liitto korostaa, että uudistus tulee toteuttaa kuntien rahoitusasema turvaten siten, että TE-palveluiden järjestämisvastuu on jokaisella kunnalla – uudistuksen resurssoinnin ja rahoituksen tulee olla oikeassa suhteessa siirrettäviin tehtäviin nähden.

Keski-Pohjanmaan liitto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota lainsäädännön jatkovalmistelussa seuraavasti:

1. Järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu on selkeytettävä ja arvioitava kokonaisuutena

Esityksessä työvoimapalveluiden järjestämisestä koskevaksi laiksi vastuu työnhakijoille ja yrityksille ja muille työnantajille tarjottavista työvoimapalveluista siirrettäisiin pääosin kuntien vastuulle. Lain 2 luvun 1 §:n mukaan kunta voisi järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Mikäli työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, on kunnan muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkeä. Lisäksi säädettäisiin valtioneuvoston oikeudesta antaa alle 20 000, mutta vähintään 17 000 työvoimapohjan työllisyysalueelle lupa järjestää palveluja, jos ne ovat tarpeellisia kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tai, mikäli työllisyysalueen muodostaminen edellyttäisi useamman työssäkäyntialueen yhdistämistä (voimaanpanolaki 4 §). Esityksen mukaan Valtioneuvostolla olisi oikeus päättää työllisyysalueen muodostamisesta tai kunnan kuulumisesta työllisyysalueeseen sekä kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Kuntien on voitava kuntalain mukaisesti keskenään sopia siitä, kuinka ne tehtävän, julkisten palveluiden järjestämisvastuu, käytännössä järjestävät.

Esityksen vaatima työvoimapohja tarkoittaa käytännössä yli 40 000 asukkaan väestöpohjaa ja toisaalta yhtenäisen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivan alueen vaatimus edellyttää vielä tätäkin suurempaa työvoima- ja väestöpohjaa. Perustelujen mukaan vuoden 2019 tilanne tarkoittaisi, että työvoiman mukaan itsenäisen järjestämisvastuun voisivat tarvittaessa saada vain 21 suurinta kaupunkia, Kokkolan kaupunki sekä viisi Uudenmaan kehyskuntaa. Keski-Pohjanmaan liitto katsoo, että edellä mainitut vaatimukset on asetettu liian korkeiksi. Tällaisenaan työvoimapohjaa koskeva kriteeri saattaa estää luonnollisten yhteistyöalueiden syntyminen ja vaarantaa uudistuksen onnistumisen.

Työpaikat ja työnhakijat on saatava kohtaamaan nopeammin. Keski-Pohjanmaalla tulee olla mahdollista muodostaa ja päättää työllisyysalueesta, jossa työllisyysalue muodostetaan luonnollisten työssäkäyntialueen ja työllisyyden tarpeiden perusteella sopimuksenvaraisesti eikä maakunnan hallinnollisten rajojen perusteella. Tällöin työllisyysalue tulisi olla mahdollista muodostaa luonnollisilla perusteilla siten, että sen muodostuisi Kaustisen seutukunnan kuntien lisäksi Pohjois-Pohjanmaan eteläosan, Keski-Suomen läntisten ja Etelä-Pohjanmaan pohjoisosan kuntien yhteenliittymänä, mikäli kunnat näkevät sen paremmin palvelevan kuntien työllistämistarpeita. Työllisyysalueen muodostamisessa ja työllisyyden hoitamisessa tulee kyetä hyödyntämään kuntien välillä olevia yhteistyöjärjestelyjä ja niiden tuomaa lisäarvoa, joka parantaisi asiakaslähtöisten palvelujen jalkauttamista lähemmäksi asiakasta. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavassa laissa ei kavenneta työllistettävien mahdollisuuksia saada järkevästi työllisyyspalveluja ja toisaalta kuntien olemassa olevia toimintamahdollisuuksia tuottaa työllisyyspalveluja järkevällä tavalla ja luonnollisin perustein muodostetuilla työllisyysalueilla. Arveluttavaa on myös se, voiko järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun eriyttäminen, pyrkimyksillä mahdollisimman suuriin alueisiin, yhdistettynä ylisääntelyyn, päästä hyödyntämään uuteen malliin oleellisesti liitettyä kuntaekosysteemiä tehokkaasti.

Työllisyyspalveluiden rahoitus tulee olla riittävä. Valtio aikoo lähtökohtaisesti noudattaa rahoitusperiaatetta ja sitoutuu maksamaan kunnille siirrettävien tehtävien aiheuttamat kustannukset täysimääräisesti. Samalla ehdotetaan muutoksia kuntien vastuuseen työttömyysetuuksien rahoituksesta, muun muassa siten, että vastuu ajallisesti alkaisi jo 100 päivän työttömyyden kohdalla ja laajenisi koskemaan peruspäivärahaa ja osaa ansiosidonnaisesta päivärahasta. Kuntien lisääntyvä vastuu on ehdotettu kompensoitavaksi valtionosuusjärjestelmän kautta. Ehdotettu malli saattaa olla ongelmallinen, ellei siinä huomioida väestöpohjan ja työvoimatilanteen dynaamisia muutoksia. Riskinä on muun muassa, että työllisyysalueen järjestämismäärä - palvelujen aiheuttamat kustannukset - ja kuntien rahoitus -valtion rahoittamat tehtävät ja laajennettu vastuu; kuntien osuus työttömyysetuuksista - on liian hajanainen.

Suomen perustuslain (731/1999) 121 §:n 1 momentin mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Hallituksen esityksen 1/1998 kohdan 3.14 mukaan kunnan asukkaiden itsehallinto kuuluu kansanvaltaisen yhteiskunnan hallintojärjestelmän perusteisiin. Tämä lähtökohta on vahvistettu myös Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjassa (SopS 65 ja 66/1991), jonka määräykset Suomi on hyväksynyt ja saattanut valtiosisäisesti voimaan vuonna 1991. Siten Suomen perustuslain tavoitteena on nimenomaisesti vahvistaa kunnallista itsehallintoa perustuslain 121 §:ssä säädetyn perustein. Valmisteilla olevan uudistuksen haasteeksi muodostuu se, että se tulkitaan rajoittavan paikallista itsehallintoa, kun työllisyyspalvelujen hoito laajennetaan nykyisiä kuntia laajemmalle alueelle.

Kuntalain 8 §:n 2 momentin mukaan tehtävien hoidosta järjestämismäärä - vastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta; ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Työllisyysalueella työllisyyspalvelun tuottamisesta vastuussa oleva kuntayhtymä tai vastuukunta ratkaisee ja toimeenpanee kunnille kuuluvia työllisyyspalveluja, vaikka järjestämismäärä - vastuu on kunnilla. Siten vaikka kuntaa järjestämismäärä - vastuussa vastaa palveluista, on kunnan mahdollisuudet rajoitetut huolehtia kuntalain mukaisten toimenpiteiden toteutumisesta osaltaan.

Myös työllisyyspalvelujen uudistuksen kuulemismenettely työvoimapolitiikan heikentyessä että työ- ja elinkeinoministeriön rooli tässä prosessissa on haasteellinen. Keski-Pohjanmaan liitto katsoo, että työllisyyspalvelujen järjestämistä koskeva vastuu on määriteltävä niin, että se on selkeästi kunnilla ja että kunnat voivat sopimuksenvaivaisesti sopia palvelujen järjestämisestä. Lisäksi järjestämismäärä - vastuu ja rahoitusvastuu on nähtävä ja arvioitava kokonaisuutena. Rahoitusmallin on lähdettävä siitä, että työllisyyden edistämiseksi ja työttömyyden vähentämiseksi on kannustimia myös käytännössä ja huomioitava, että kuntien välillä tapahtuu väestöpohjan ja työvoiman siirtoa.

Keski-Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että järjestämismäärä - vastuu ja rahoitus kulkisivat rinnakkain, koska toimivimmat tavat palveluiden toteuttamiseen löydetään kullakin alueella varmimmin silloin, kun luotetaan kuntien osaamiseen ja haluun organisoida palvelut parhaalla mahdollisella tavalla. Keski-Pohjanmaan liitto pitää myös tärkeänä, että tuottamis- ja järjestämismäärä - vastuussa olevien tahojen

ja kuntien vastuut määritetään perustuslaillisesti kestäväällä ja selkeällä tavalla uudistusta edistettäessä.

2. Vaikutukset elinkeinoelämän työvoiman tarpeeseen, maakunnan kehitykseen ja muuhun aluehallintoon

TE-palvelut 2024 uudistuksen ehdotetaan astuvan voimaan 1.12.2024. Kokemukset laajoista uudistuksista osoittavat, että uudelleenjärjestämisen käytännön valmisteluihin on annettava tarpeeksi aikaa ja resursseja. Uudistusta toteutettaessa työvoiman tarve lisääntyy koko ajan, erityisesti Keski-Pohjanmaalla, jossa työllisyysaste on korkea ja, jossa sekä nykyinen että arvioitu työvoiman kysyntä on suurta.

On tärkeää, että uudistus vahvistaa myös kuntien elinvoimaa ja takaa kunnille mahdollisuuden hyödyntää niiden vastuulla jo nykyään olevien tehtävien lisäarvoa ja monipuolista työllisyyttä edistävää ekosysteemiä, jossa kuntien kumppaneina ovat esimerkiksi kuntien elinkeinoyhtiöt, koulutusorganisaatiot sekä yksityinen ja kolmas sektori. Tavoitteena tulee olla työllisyyden ja yritysten kasvua tukevat julkiset palvelut, jotka ovat osa kuntien työllisyys- ja elinvoimatehtäviä. Jotta paikallinen tai alueellinen elinvoima ei vähenisi uudistusta toteutettaessa, on valtion taattava tarpeelliset resurssit sekä suunnittelu- että toteuttamisvaiheissa. Myös kielelliset oikeudet tulisi ottaa huomioon uudistuksen kaikissa vaiheissa.

Keski-Pohjanmaan liitto katsoo, että valtion on taattava kunnille riittävät resurssit suunnitteluun ja toteuttamiseen. Samoin valtion aluehallinnon organisaation uudistamisessa on tarkasteltava myös valtion alueellisen hallinnon asema ja rooli tulevaisuudessa työvoima- ja yrityspalvelujen uudistamisen seurauksena. Työvoiman tarjonta on ratkaisevaa alueiden kehitykselle, jonka vuoksi palvelujen uudelleen organisoinnin tulee parantaa työllisyyden hoitoa ja poistaa elinkeinoelämän tarvitseman osaavan työvoiman saatavuuden pullonkauloja. Uudistuksen tulisi edistää määrätietoisesti myös koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa, ettei osaavan työvoiman saatavuudesta tulisi vielä aiempaa suurempi este kasvulle, Keski-Pohjanmaalla.

3. Kuntiin siirtyvän henkilöstön voimavarat ja osaaminen on turvattava

Nykyisellään, esityksen mukaan kuntien järjestämisvastuulle siirrettävien tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto työ- ja elinkeinotoimistoista, ELY-keskuksista ja KEHA-keskuksesta kuntiin ja kuntayhtymiin katsotaan liikkeenluovutukseksi. On hyvin todennäköistä, että TE-palvelut 2024 uudistuksen myötä syntyvien uusien työllisyysalueiden maantieteelliset alueet eivät vastaa maakuntien alueita, kuten eivät nykyisinkään kaikkien ELY- ja TE-toimistojen alueet. Siten uudistuksessa on varmistettava osaavan työvoiman saatavuus myös hallinnossa. Tämä on erityisen tärkeää Keski-Pohjanmaalla, jossa ELY-keskusten palveluja on organisoitu Keski-Suomen,

Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskusten toimesta ja TE-toimistopalvelut osana Pohjanmaan TE-toimistoa.

TE-palvelut 2024 uudistuksen on otettava myös huomioon työvoima- ja yrityspalveluiden alueellinen kehittämistarve ja erityisyys. Keski-Pohjanmaalla on etenkin Kokkolan kaupungissa tarvetta tuottaa työllisyyspalveluja esimerkiksi myös ruotsin kielellä, joka asettaa omat tarpeet palvelujen järjestämiselle. Sama koskee esimerkiksi Keski-Pohjanmaalle suuntautuvan työperäisen maahanmuuton monikansallisia asiakkaita, joiden työllisyyspalveluista on kyettävä uudistettavassa järjestelmässä huolehtimaan. Myös parhaimmat palveluinnovaatiot ja tehokkaimmat toimintatavat tulee saada synnytettyä tuloksellisuusvaatimuksen myötä. Uusien innovaatioiden ja toimintatapojen aikaansaamiseksi työllisyysalueille on annettava riittävästi liikkumavaraa toteuttaa palveluita.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että TE-palvelut 2024 uudistuksessa turvataan kehityshakuisuus, työllisyyspalvelujen innovatiivisuus sekä kielilain 6 §:n 2 momentin mukaisten kielellisten oikeuksien toteutuminen.

4. Kunnat mukaan työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintaan

Työn murroksen myötä työntekijöiden ja työpaikkojen yhdistämisestä on tullut entistä haastavampaa. Yhteistyötä tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan. TE-palvelut 2024 uudistuksessa säädettäisiin myös työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista ja nuorten matalan kynnyksen monialaisesta yhteispalvelusta. Ehdotuksen mukaan monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoita olisivat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. Yhteistyötä tarvitaan niin julkisten toimijoiden kesken kuin julkisten palveluntuottajien kesken.

Keski-Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että kunta lisää toimijoihin, jotta esityksen tavoitteet asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta kuntaekosysteemin kanssa voivat onnistua.

5. Henkilötietojen käsittelyn turvallisuus ja virtaviivainen hyödyntäminen

Ehdotuksen perusteella jää epäselväksi vastuukysymykset henkilötietojen käsittelystä eri toimintamalleissa. Epäselväksi jää myös, missä määrin työvoimapalveluiden tuottaja tai työllistämistä tukevan palvelun tuottaja voidaan pitää omina rekisterinpitäjinä työvoimaviranomaisen lisäksi.

Tiedon käytettävyyden ja hyödynnettävyyden kannalta tulee käyttövaltuushallintaratkaisun tukea myös järjestämistä vastaavilla kunnilla niiden toiminnan tason toteutuksissa. Käyttöoikeudet on

määriteltävä käyttäjien tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaisesti ja ne on pidettävä ajantasaisina.

TE2024-toimintaympäristön käyttövaltuushallintaratkaisun - tunnistaminen, todennus, valtuuttaminen, toimivaltaisuus - tulee tukea asiakaspalvelun kannalta kokonaisuutta. Keskitetyn ratkaisun vastuutahon on luonnollisesti kyettävä varmistamaan tiedon jakelun oikeudet eli kenellä on oikeus mihinkin tietoon. Tiedon käytettävyyden ja hyödynnettävyyden kannalta tulee käyttövaltuushallintaratkaisun myös tukea järjestämismääräyksiä kuntia niiden toiminnan tason toteutuksissa. Käyttöoikeudet on määriteltävä käyttäjän tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaan, ja ne on pidettävä ajantasaisina. Teknologiahallinnan ratkaisuja, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisia, tulee välttää monimutkaisten käytäntöjen välttämiseksi. Esityksessä ei tarkemmin oteta kantaa, mitä käyttöoikeuksien teknisellä avaamisella tarkoitetaan. On kuitenkin syytä huomioida, että tiedonhallintalaki tulee tietojärjestelmätoteutuksien tietoturvasuosuuksien osalta velvoittavaksi kuntakentälle vuoden 2023 alusta ja siten tietojärjestelmien käyttöoikeuksien hallinta on osa kuntien tiedonhallinnan velvoitteita.

6. Palkkatuen käyttö kuntiin työllistettäessä

Laajan työttömyyden kriteeri on esityksessä määritelty siten, että se kattaa myös työllistetyt - esimerkiksi palkkatuella työllistetyt. Palkkatuella työllistetyt henkilöt lisäävät siten kriteerin kasvaessa yksittäisen kunnan saamaa valtionosuusrahoitusta. Aiemmin noin 35–40 prosenttia palkkatuella työllistetyistä henkilöistä on työskennellyt kunnissa. Kuntien työttömyysprosentti ja työmarkkinatuen maksuosuus vanhojen asiakkaiden osalta tulevat todennäköisesti nousemaan.

Uudessa mallissa kunnat eivät voi myöntää palkkatukea itselleen. Siitä seuraa, että aiemmin kuntiin palkkatuella työllistetyt henkilöt tippuvat laajan työttömyyden kriteerin ulkopuolelle ja se vaikuttaa suoraan kunnan valtionosuuteen. Hyvän valtionosuusjärjestelmän periaatteiden mukaan kunnan ei pitäisi pystyä vaikuttamaan suoraan valtionosuuskriteereihin.

Mikäli aiemmin palkkatuella kuntiin työllistettyjä henkilöitä halutaan jatkossa työllistää kuntiin, on kuntien palkattava henkilöt normaalin rekrytointiprosessin kautta. Mikäli työllistetyt henkilöt on palkattu muihin kuin valtionosuuden kustannuspohjaan oikeuttaviin palveluihin, esimerkiksi katujen ylläpitoon, jää heistä aiheutuva kustannus kokonaan valtionosuuteen liittyvän kustannustenjaon tarkistuksen ulkopuolelle. Täten näistä henkilöistä aiheutuvat kustannukset jäävät myös kollektiivisella tasolla valtionosuusjärjestelmän ulkopuolelle.

Aiemmin palkkatuella kuntiin palkattujen henkilöiden tilastointia tulisi kehittää siihen suuntaan, että nämä henkilöt laskettaisiin osaksi laajan työttömyyden kriteeriä ja heistä aiheutuvat kustannukset laskettaisiin ja raportoitaisiin Valtiokonttorille osaksi lakisääteisiä palveluita siten, että kustannukset

kirjautuisivat osaksi valtiosuus pohjaa. Silloin kunnilla olisi edelleen kannustin palkata esimerkiksi osatyökykyisiä palkkalistoilleen ja tämä ei aiheuttaisi vääristymää rahoitusjärjestelmään.

Nykyisen kuntien palkkatukityöllistämisen kaltaisen työllistämismuodon statuksen lisääminen lainsäädäntöön olisi perusteltua myös siksi, että kunnat voivat osoittaa tarjoavansa palvelua heikossa työmarkkina-asemassa oleville täyttäen tällä lain vaatimuksia palveluiden yhdenvertaisuudesta. Tämän kuntiin työllistämisen statuksen tulisi mahdollistaa nykyisen järjestelmän kaltaisen varsinaisen palkkatuen myöntämisen mahdollisuuden jatkopolkuna esimerkiksi työllistettäessä henkilöä yksityiselle työnantajalle. Tämä vahvistaisi henkilöiden kiinnittymistä avoimille työmarkkinoille.

7. Asiakkaiden tasa-arvoinen ja yhdenvertainen palvelu

Esitykseen tulee lisätä kunta toimijoihin, jotta esityksen tavoitteet asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta kuntaekosysteemin kanssa voisivat onnistua.

Esityksessä ehdotetaan, että monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakkuus perustuisi työttömän tosiasialliseen palvelutarpeeseen. Keski-Pohjanmaan liitto pitää ehdotettua muutosta kannatettavana.

Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoiminta ja nuorten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteispalvelu ei tulisi olla päällekkäistä ja ohjauksen oikeaan palveluun tulisi olla yhdenmukaista. Laissa säädettäisiin KEHA-keskuksen tehtäväksi hoitaa nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tukemisen valmennuksen toteuttamista. Valmennukset ovat tehtäväkokonaisuus, joka tulisi siirtää kuntien hoidettavaksi.

Lakiluonnoksen 2 §:ssä esitetyn Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoiksi tulisi tunnistaa ne toimijat, joita henkilön palvelutarve edellyttää. Pykälään tulisi osapuoliksi lisätä työllisyysviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kelan lisäksi myös kunnat esim. sivistys- ja nuorisopalvelut, joiden rooli on monien asiakkaiden palvelutarpeissa keskeinen. Kuntien rooli tulisi huomioida myös muissa luonnoksen yhteistoimintaa koskevissa pykälissä. Kunnissa työskentelevien tulee olla mukana yhteisessä asiakastietojärjestelmässä.

Luonnoksen 9 §:ssä esitetyn monialaisen tuen yhteistoimintamallin organisoinnissa tulisi huomioida myös muut esitetyt ja olemassa olevat yhteistyövelvoitteet. Esimerkiksi hyvinvointialuelain 14 § mukainen velvoite sopia yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Olisi tärkeää kehittää johtoryhmämallia kokonaan uudelta pohjalta ja laajentaa osapuolten liikkumavaraa yhteistyön edellyttämien rakenteiden tunnistamisessa ja sopimisessa.

8. Työvoimapalveluiden ohjaus ja valvonta

TE-palvelut 2024 uudistuksen mukaan järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu eriytyisivät uudessa rakenteessa. Rahoitusvastuu on jokaisella kunnalla. Järjestämisvastuu voisi olla yksin vain 20 000 työvoimapohjan täyttävillä kunnilla. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen olisi muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa. Vastuu palvelujen tuottamisesta jakautuu järjestämisvastuullisille ja työllisyyspalveluja tuottaville erillisille toimijoille. Lisäksi valtion ohjausvalta suhteessa kuntiin vahvistuisi verrattuna nykyjärjestelmässä kuntiin kohdistettavaan ohjaukseen.

Valvonnan yhteydessä on arvioitava, kuuluuko vastuu havaitusta puutteesta tai epäkohdasta järjestäjälle vai tuottajalle vai kummallekin ja jos näin, miten vastuu määritellään eri toimijoiden välille. Ratkaistavaksi voi esimerkiksi tulla, mikä taho kantaa vastuun palvelujen saatavuudessa esiintyvistä ongelmista. Liittyykö ongelma rahoituksen niukkuuteen tai siihen, että valtion ohjaus ohjaa toimintaa tiettyyn suuntaan, järjestämisvastuullisen kykyyn toteuttaa järjestämisvastuuta ja kohdentaa rahoitusta vai palvelujen tuottajan toimintaan? Vastuiden eriytymisen johdosta valvontaan liittyvät selvitystehtävät selvästi monimutkaistuisivat. Vastuiden eriyttämisestä voi seurata valvonnassa hyvin vaikeasti ratkaistavia kysymyksiä.

9. Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Työvoimaviranomaisen tulisi järjestää julkisina työvoimapalveluina työnvälityspalveluja, tieto- ja neuvontapalveluja, työnhaku-, ura- ja työhönvalmennusta sekä työvoimakoulutusta.

Jotta uudistuksen tavoitteet toteutuisivat, tulisi palveluiden muodostaa selkeät, tarkoituksenmukaiset ja kustannustehokkaat kokonaisuudet. Tämä vaatisi tehtävien jaon ennakkoluulotonta tarkastelua.

Esityksestä ei selkeästi ja yksilöidysti käy ilmi, mitkä tehtävät siirtyvät valtiolta kunnille ja mikä on kyseisiä tehtäviä hoitavien henkilöstön määrä. Esityksessä ei myöskään selkeästi käy ilmi, mitkä tehtävät lakkautuvat ja mitkä korvautuvat uusilla tehtävillä. Kunnille siirtyvän henkilöstön määrä vaihtelee eri kohdissa esitystä.

Esityksessä on jätetty epätarkoituksenmukaisesti siirtämättä kuntiin useita tehtäviä, jotka kiinteästi kuuluvat TE-palveluiden asiakaspalvelukokonaisuuteen. Näitä tehtäviä ovat mm. eräitä työttömyysturvan myöntämiseen liittyviä tehtäviä sekä nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennuksen toteutumista (ONNI-toiminta). Iso keskeinen kokonaisuus on myös

henkilöasiakkaiden puhelinpalvelu ja alkavan yrittäjän ja työnantaja-/yritysassiakkaan puhelinpalvelut, jotka ovat esityksen mukaan jäämässä valtiolle.

Keski-Pohjanmaa liitto katsoo, että tehtäviä tulisi tarkastella asiakaslähtöisesti ja siten, että ne muodostavat eheän ja selkeän kokonaisuuden.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto

Ylikangas Timo
Keski-Pohjanmaan liitto